

ASiantuntijalausunto eduskunnan asunto- ja ympäristö- jaostolle 27.10.2021

PIDÄ SAARISTO SIISTINÄ RY/TOIMINNANJOHTAJA AIJA KASKI

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi
vuodelle 2022

Kiitämme vuonna 2021 saamastamme avustuksesta sekä eduskunnan myöntämästä joululahjarahasta 2021 aluskalustomme uusimiseen. Uuden huoltoaluksen myötä pystymme nyt tekemään työme entistään paremmin, kustannustehokkaammin sekä ympäristöystävällisemmin Saimaalla.

Samalla kuitenkin esitämme, Pidä Saaristo Siistinä ry:lle myönnetty avustus momentilta 35.01.65/*Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon* nousisi 500 000 euroon, sillä työtämme tarvitaan tänä päivänä enemmän kuin koskaan.

Vesillä ja vesistöjemme äärellä liikkujien määrät ovat pandemian myötä kasvaneet räjähdysmäisesti. Metsähallituksen mukaan kansallispuistojen käyntimäärät kasvoivat seurantajaksolla 1.1.-31.7. 2021 25 % vuodesta 2019. Venealan keskusliitto Finnboat ry ilmoittaa, että veneiden rekisteröintimäärät kasvoivat 19 % vuonna 2020. Uusien luontoharrastajien määrä yhdistettynä kokemattomuuteen siitä, miten luonnossa, harvaan asutuilla alueilla ja rajallisemman infrastruktuurin ääressä kuuluu toimia, on kuormittanut myös Pidä Saaristo Siistinä ry:tä. Välttämättömän perustoimintamme lisäksi Siisti Biitsi -rantojensiivousohjelmamme ja sen suosion myötä kouluille kehitetty Siisti Biitsi -kummikouluohjelma tarvitsevat resursseja kasvattaakseen vastuullisia luonnossa liikkujia. Sekä yksityisten kansalaisten että lasten ja nuorten kasvattaminen pois roskaamisesta ja heidän ymmärryksensä lisääminen siitä, miten toimintamme ympäristöömme vaikuttavat, ovat avainasemassa siinä, miten yhteinen ympäristömme voi ja miltä se näyttää. Ennen kaikkea: miten voimme kestävästi nauttia luonnon tarjoamista ekosysteemipalveluista.

Pidä Saaristo Siistinä ry

Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry) on valtakunnallinen vesilläliikkujien ympäristöjärjestö, joka perustettiin vuonna 1969 ratkaisemaan jo silloin havaittua rantojen roskaantumisongelmaa. Yhdistys aloitti toimintansa Saaristomereltä, mutta vastaavat toiminnot levisivät 1980-luvun alussa kaikille Suomen suurimmille vesistöalueille, myös järvillemme.

Nykyiset toiminta-alueet ovat Saaristomeri, Pohjanlahti, Saimaa, Päijänne, Pirkanmaa ja Itäinen Suomenlahti. Näillä alueilla PSS ry on ainoa taho, joka kokonaisvaltaisesti huolehtii vesilläliikkujien jätteistä, kuten roskista ja käymäläjätteistä, tarjoamalla monipuolisia Roope-palveluita 200 kohteessa.

PSS ry:n tavoitteena on ennaltaehkäistä vesistöjemme roskaantumista, rehevöitymistä ja kemikalisoitumista. Lisäksi PSS ry:n tekemä työ tukee merkittävästi kestävästä luontomatkailusta ja ihmisten

virkistätymismahdollisuuksia luonnossa, sekä edesauttaa kulttuuriympäristön vaalimista. Tämä on ollut erityisen tärkeää pandemia-aikana, kun vesistömatkailun suosio on kasvanut räjähdysmäisesti.

Yhdistyksen kokonaisvaltainen toimintamalli vesiympäristön suojelemiseksi sisältää käytännön työtä (palveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen), tutkimustyötä erillisprojektien kautta sekä yksilön käyttäytymiseen ja ajatteluun vaikuttavaa tiedotusta. Toimintamallimme on ainutlaatuinen maailmassa.

Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto tarvitsevat vaalimista ja työtä. Ne eivät synny itsestään. Niin Itämeri kuin arvokkaat sisävetemmekin pysyvät hyväkuntoisina vain, jos saamme kansalaiset ymmärtämään niiden ainutlaatuisuuden ja käyttämään luonnon tarjoamia ekosysteemipalveluja siten, että mitään ravinteita, roskia tai muita haitallisia aineita ei päädy luontoon.

Tämä edellyttää kuitenkin aktiivista palveluverkostoa myös saaristoalueilla: roskiksia, joita tyhjennetään, huusseja, joita hoidetaan ja toimivia veneiden käymäläjätevesien vastaanottolaitteistoja. Tämä työ on kallista, koska sitä ei voi tehdä etänä ja se vaatii tietyn kaluston, mutta ennaltaehkäisevään työhön panostettu rahamäärä on moninkertaisesti pienempi kuin vuosikymmenien laiminlyöntien ja välinpitämättömyyden korjaaminen.

PSS ry:n ympäristöhuoltotyö

PSS ry:n Roope-palveluihin kuuluu lähes 200 lajittelun ja kierrätyksen mahdollistavaa jätepestettä saaristoissamme. Omistamme ja ylläpidämme yli 30 kelluvaa veneiden käymäläjätevesien vastaanottoasemaa eri puolilla Suomea. Palveluihimme kuuluu myös kuivakäymälöitä, pesuvedet suodattavia astianpesupaikkoja, polttopuuhuoltoa, grillikatoksia ja tulipaikkoja sekä jäsensauvoja. Lisäksi teemme kunnostus- ja ylläpitotöitä retkisatamissa. Muutama retkisatamamme on rakennettu esteettömäksi, jotta myös liikuntaesteiset pääsevät nauttimaan upeista vesistöistämme.

PSS ry järjestää vuosittain myös romun ja vaarallisen jätteen erilliskeräyksiä saaristoissa yhdessä paikallisten jätehuoltoyhtiöiden kanssa eri toiminta-alueillaan. PSS ry:n ympäristöhuoltotyötä tehdään omilla huoltoaluksilla. Niissä on ammattimiehistö ja ne liikkuvat koko sulavesikauden.

Toimintavuoden 2021 aikana toimimme talousjätettä pois saaristosta yli 110 tonnia ja veneiden käymäläjätevesiä pelkästään kelluvista vastaanottopisteistä n. 174 m³. Jos tämä määrä jätevettä olisi päätynyt vesistöihin, olisi se laskelmien mukaan kasvattanut n. 87 000 kg levää (märkäpaino)!

Saaristokunnat eivät ole velvollisia järjestämään jätehuoltoa ns. liikkuvalla jätteelle eli esimerkiksi vesitse liikkuvat matkailijat jäävät usein järjestetyn jätehuollon ulkopuolelle, kun he matkailevat alueille, jotka ovat hankalien yhteyksien päässä. **Toimiva ja kestävä ratkaisu kuntarajat ylittävän vesistömatkailun jätehuolto-ongelmaan on löydetty PSS ry:n vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvasta yhdistysmallista.**

Vaikuttavaa asiantuntijatyötä

Pidä Saaristo Siistinä ry harjoittaa laajaa sekä kansallisesti että kansainvälisten rahoitusinstrumenttien kautta rahoitettua **projektitoimintaa**, jonka avulla tutkitaan mm. **Suomen vesistöjen (ml. meri ja järvet) rehevöitymistä, roskaantumista ja kemikalisoitumista** ja ennen kaikkea etsitään käytännönläheisiä ratkaisuja, joilla em. ongelmia voidaan ehkäistä ja vähentää.

Projektitoiminta sekä yli 50 vuoden käytännön kokemus ympäristöhuoltotyöstä saaristo- ja järviolueilla ovat tuoneet Pidä Saaristo Siistinä ry:lle arvostetun asiantuntija-aseman monissa vesiympäristön ongelmiin ja vastuulliseen vesilläliikkumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Vuonna 2010 PSS ry:n venesatamille lanseeraama Roope-satamaohjelma on Visit Finlandin Sustainable Travel Finland- ohjelman sertifioima ympäristöohjelma. Vuonna 2021 Roope-satamia oli 54 kpl.

Rantojen roskaantumista PSS ry on tutkinut jo 1970-luvulta lähtien. Vuodesta 2012 yhdistys on kerännyt kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa Itämeren rantojen roskaantumisesta UNEPin suositusten mukaisesti. PSS ry toimittaa Suomen ympäristökeskukselle ja HELCOMille vuosittain monitorointitiedot rantojemme roskaantumisesta. Seurannat ovat HELCOM-sitoumusten edellyttämiä valtion virallisia toimenpiteitä meriroskatilanteen kartoittamiseksi. Virallisen monitoroinnin lisäksi PSS ry:n kansalaisille suunnattu Siisti Biitsi-siivoustalkoo-ohjelma kerää tietoa roskaisuudesta koko Suomen alueelta. Tätä tietoa on kerätty vuodesta 2014 virallisen rantaroskaseurannan tulosten tueksi.

PSS ry osallistuu **kansainväliseen asiantuntijatyöhön** kiinteästi yhdessä kaikkien Pohjoismaiden kanssa (mm. **Nordic Coastal Clean up** – yhteenliittymä), sekä EU-työskentelyyn muun muassa **Helcomin** asiantuntijaverkoston jäsenenä (EN ML) sekä EU:n TG Litterin jäsenenä. PSS on myös jäsen **Clean Europe Network** -verkostossa, joka tähtää roskattomaan Eurooppaan.

PSS ry:n ympäristötiedotus- ja kasvatustoiminta tavoittaa yhdistyksen jäsenistön (n. 13 700 henkilöjäsentä) lisäksi laajalti muitakin kohderyhmiä kuin vesilläliikkujat. Esimerkiksi Siisti Biitsi -rantojensiivousohjelma ja sen oheen syntynyt peruskoulun kaikille luokka-asteille suunnattu vastikkeeton Siisti Biitsi -kummikouluohjelma tavoittavat laajalti kansalaisia, koululaisia, harrasteryhmiä, yritysten työntekijöitä virkistyspäivän vietossa rantojensiivoustalkoiden merkeissä jne. Myös Roope-satamaohjelman kautta pystytään tekemään merkittävää ympäristövalistus- ja kasvatustyötä.

Millä tavoin Pidä Saaristo Siistinä ry:n työ tukee ympäristöhallinnolle asetettuja tavoitteita?

Hallituksen esityksessä vuoden 2021 talousarvioksi ympäristöministeriö on asettanut kolme tavoitetta toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle: **1. hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, 2. hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja 3. kestävä kaupunkikehitys.**

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestäväen käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista tuomme esille paikallisella tasolla yhteistyökumppaneidemme kanssa jatkuvasti, ja olemme mukana edistämässä tätä ajattelua myös Pohjoismaisella ja EU:n tasolla verkostojemme kautta. PSS ry:n toiminnassa kiertotalousajattelu on toimintaamme ohjaava määre, ja haemme jatkuvasti keinoja jätteen kierrätykseen ja uudelleen käyttöön. Olemme esimerkiksi jo neljänä kesänä järjestäneet lasikuituveneiden kierrätyksen, joiden aikana olemme tuoneet pelkästään Saaristomeren rannoilta hapertumasta yli 150 romuvenettä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle asetetut tavoitteet ovat täysin yhtenevät PSS ry:n tavoitteiden kanssa. Teemme töitä, jotta maamme vesistöt, rannat, ainutlaatuinen saaristo ja maailman hienoimmat järviolueet säilyvät puhtaina tulevillekin sukupolville ja että niitä ylläpidetään kestävästi kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Näihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää kuitenkin konkreettista työtä ja työ rahoitusta.

PSS ry:n toimintavuosi 2022

Työmme mahdollistaa ihmisille liikkumisen vesistöissämme niin, että siitä jää mahdollisimman vähän jälkiä luontoon. On tärkeää, että ihmisille annetaan mahdollisuus toimia oikein: tarjoamme mahdollisuuden käyttää käymälöitä ja veneiden septitankkien tyhjennyspisteitä, huollamme nuotiopaikkoja, joilla on polttopuita käytettävissä, ja tarjoamme mahdollisuuden jättää jätteet hoidettuihin keräyspisteisiin.

Muita toimintamme painopisteitä:

- Uuden, vuonna 2021 valmistuneen huoltoaluksemme myötä pystymme tarjoamaan Saimaan toiminta-alueemme kunnille mahdollisuutta korjata ja kohentaa kuntien omistamat retkisatamat turvallisiksi ja vastaamaan tämän päivän retkeilijöiden tarpeita.
- Laajennamme veneiden käymäläjätteiden tyhjennysverkostoa siellä, missä se on välttämätöntä. PSS ry:n imutyhjennysasemat sijoitetaan aina veneilyreittien kannalta keskeisiin kohteisiin, joissa ei muuten tyhjennysmahdollisuutta olisi. Kattavalla imutyhjennysverkostolla on merkittävä vaikutus erityisesti paikallisen rehevöitymisen vähenemiseen.
- Olemme aktiivisesti kehittämässä kiertotaloutta, esim. biojätteen ja muovin keräystä, myös saaristokohteissa. Etsimme ratkaisuja käymäläjätevesien paikalliseen käsittelyyn toimintamme hiilijalanjäljen pienentämiseksi.
- Siisti Biitsi -ohjelma on käynnissä yhdeksättä vuotta. Lisäksi ympäristökasvatuksellinen kummikouluohjelma tarjoaa roskaantumisasiheisiä opetusmateriaaleja suomeksi ja ruotsiksi. Kummikoulujen määrää on tarkoitus kasvattaa nykyisestä 25 vähintään viiden koulun vuositahtia valtakunnanlaajuisesti.
- Rantasiivousten tiimoilta yhteistyötä tehdään Nordic Coastal Clean Up -projektin jäsenmaiden eli Håll Sverige Rentin, Hold Norge Rentin, Hold Danmark Rentin, Arctic Marine Conservation Crewn (Islanti), Natur och Miljön (Ahvenanmaa), Ringrasin (Färsearet) sekä CSRin (Grönlanti) kanssa. Siisti Biitsi on mukana myös maailmanlaajuisessa Ocean Conservancy -verkostossa.
- Yhdistyksen täysin aurinkosähköllä toimiva roskienkeruuvene Roska-Roope tulee ensi kaudellakin vierailemaan eri puolilla Suomea keräämässä pintaroskia ja nostamassa esiin vesistöjen roskaantumisongelmaa.
- PSS ry tuo aktiivisesti esille haitallisiin eliönestomaaleihin liittyvän lainsäädännön valmistelua ja aikataulua sekä vaihtoehtoisia menetelmiä veneen pohjien puhtaana pitämiseksi, jotta kemikaalirasitus Itämeressä sekä venesatamissa ja -telakoilla pienenee. Käytännön toteuttajista rakennetaan yhteistyöverkostoa, jotta tiedonkulku sekä toimijoiden välillä että veneilijöiden suuntaan nopeutuisi.

Valtion tuki on Pidä Saaristo Siistinä ry:n työlle ensiarvoisen tärkeää. Toimintamme kulurakenne poikkeaa monista yhdistyksistä siinä, että käytännön työmme tekeminen saaristoalueilla on mahdollista ainoastaan toimivan alus- ja venekaluston ja niiden ammattitaitoisen miehistön avulla.

Lisäksi on tärkeää, että resurssimme riittävät siihen, että voimme osallistua ja antaa panoksemme kansallisten ja kansainvälisten (esim. HELCOM) asiantuntijafoorumien ja verkostojen työskentelyyn, sillä meillä on Suomen paras asiantuntemus maamme roskaantumisen tilasta ja keinoista, joilla siihen voidaan vaikuttaa.

Pyydämme, että tukemme momentilta 35.10.65/Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon nousisi 500 000 euroon.